

9 Keski-Suomi

9.1 Kuntatyytit ja kulttuuripalvelujen sijainti

Keski-Suomi on asukasluvultaan maan viidenneksi suurin maakunta. Maakunnassa on 23 kuntaa, joista kaupunkeja on kuusi. Keski-Suomen maakuntakeskus on Jyväskylä.

Kuudessa Keski-Suomen maakunnan kunnassa ei ole tarjolla kartassa 9.1 tarkasteltavia kulttuuripalveluja. Näitä kuntia ovat Kannonkoski, Kivijärvi, Kuhmoinen ja Kyyjärvi sekä Jyväskylän naapurikunnat Muurame ja Uurainen.

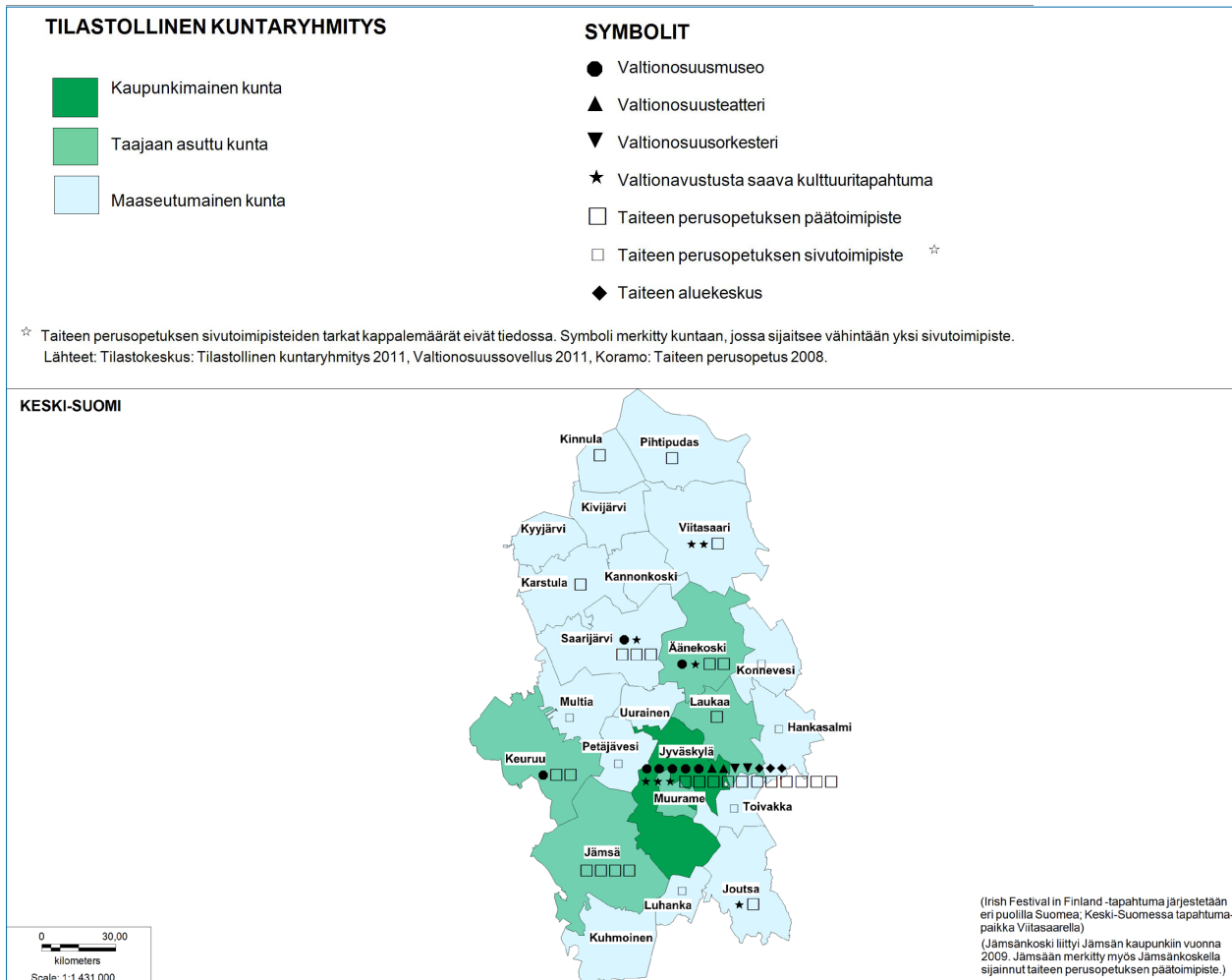
Keski-Suomen maakuntakeskus Jyväskylä on tarkasteltavien kulttuuripalvelujen maakunnallinen keskitelmä (Kartta 9.1). Jyväskylässä sijaitsevat valtaosa maakunnan valtionosuusmuseoista (5 kappaletta), molemmat maakunnan valtionosuusteatterit sekä molemmat maakunnan valtionosuusorkesterit. Valtionosuusmuseoita toimii Jyväskylän ohella kaupunkimaisissa Keuruun (Keuruun museo) ja Äänekosken kunnissa (Äänekosken kaupunginmuseo) sekä maaseutumaisessa Saarijärven kunnassa (Saarijärven museo).

Valtaosa tarkasteltavista kulttuuripalveluista toimii maakunnan ainoassa kaupunkimaisessa kunnassa Jyväskylässä, mutta useita palveluja on tarjolla niin taajaan asutussa Äänekosken kunnassa kuin maaseutumaisessa Saarijärvenkin kunnassa.

Taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä toimii maakunnan kunnista eniten Jyväskylässä (11 päätoimipistettä). Useampia päätoimipisteitä toimii maakunnan kunnista myös taajaan asutuissa Jämsässä, Keuruulla ja Äänekoskella. Maaseutumaisista kunnista Saarijärvellä sijaitsee useampi taiteen perusopetuksen päätoimipiste.

Taulukko 9.1.

KESKI-SUOMI	
Kuntien lukumäärä	Kaupunkimaiset: 1 kpl Taajaan asutut: 5 kpl Maaseutumaiset: 17 kpl Yhteensä: 23 kpl
Väkiluku	273 561
Väestötiheys	16,4 as./km ²
Kokonaispinta-ala	19 948,8 km ²
Valtionosuuslaitokset	8 kpl (34 195,1 as./museo) Valtionosuusteatterit: 2 kpl (136 780,5 as./teatteri) Valtionosuusorkesterit: 2 kpl (136 780,5 as./orkesteri)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat	8 kpl (Irish Festival in Finland -tapahtuma eri puolilla Suomea, Keski-Suomessa Viitasaarella) (34 195,1 as./tapahtuma)
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet	28 kpl (9 770,0 as./päätoimipiste)
Taiteen aluekeskukset	3 kpl
Alueellinen taidetoimikunta	Keski-Suomen taidetoimikunta
Kulttuuritoimialan työllisten osuus alueen kaikista työllisistä (%)	3,28 %

Kartta 9.1. Kulttuuripalvelujen sijainti kuntatyypeittäin Keski-Suomessa.

9.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Keski-Suomessa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat vuonna 2009 korkeimmat kunnissa, joissa on tarkastelluista kulttuuripalveluista tarjolla vain taiteen perusopetusta (Kartta 9.2). Tarkasteltavien kulttuuripalvelujen keskittymässä Jyväskylässä yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset (17 €/asukas) kuuluivat myös maakunnan korkeimpiin.

Vaikka yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan korkeimmat kunnissa, joissa tarkasteltavia palveluja on tarjolla hieman tai ei lainkaan, myös matalimmat kustannustiedot olivat tällaisista kunnista. Tarkasteltavat nettokustannukset

olivat matalimmat Kannonkoskella ja Uuraisissa (1 €/asukas), joissa kummassakaan ei ole tarjolla kartassa 9.2 tarkasteltavia kulttuuripalveluja.

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat keskimäärin Keski-Suomessa hieman koko maan tasoa matalammat: Keski-Suomen kuntien keskiarvo oli 10,4 €/asukas, kun koko maan kuntien keskiarvo oli 11,6 €/asukas.

9.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti

Valtaosa maakunnan valtionosuuslaitoksista toimii maakuntakeskus Jyväskylässä (Kartta 9.3). Muista kunnista valtionosuuslaitoksia toimii Keuruulla, Saarijärvellä ja Äänekoskella, jotka kuuluvat asukasluvultaan maakunnan suurimpiin kuntiin.

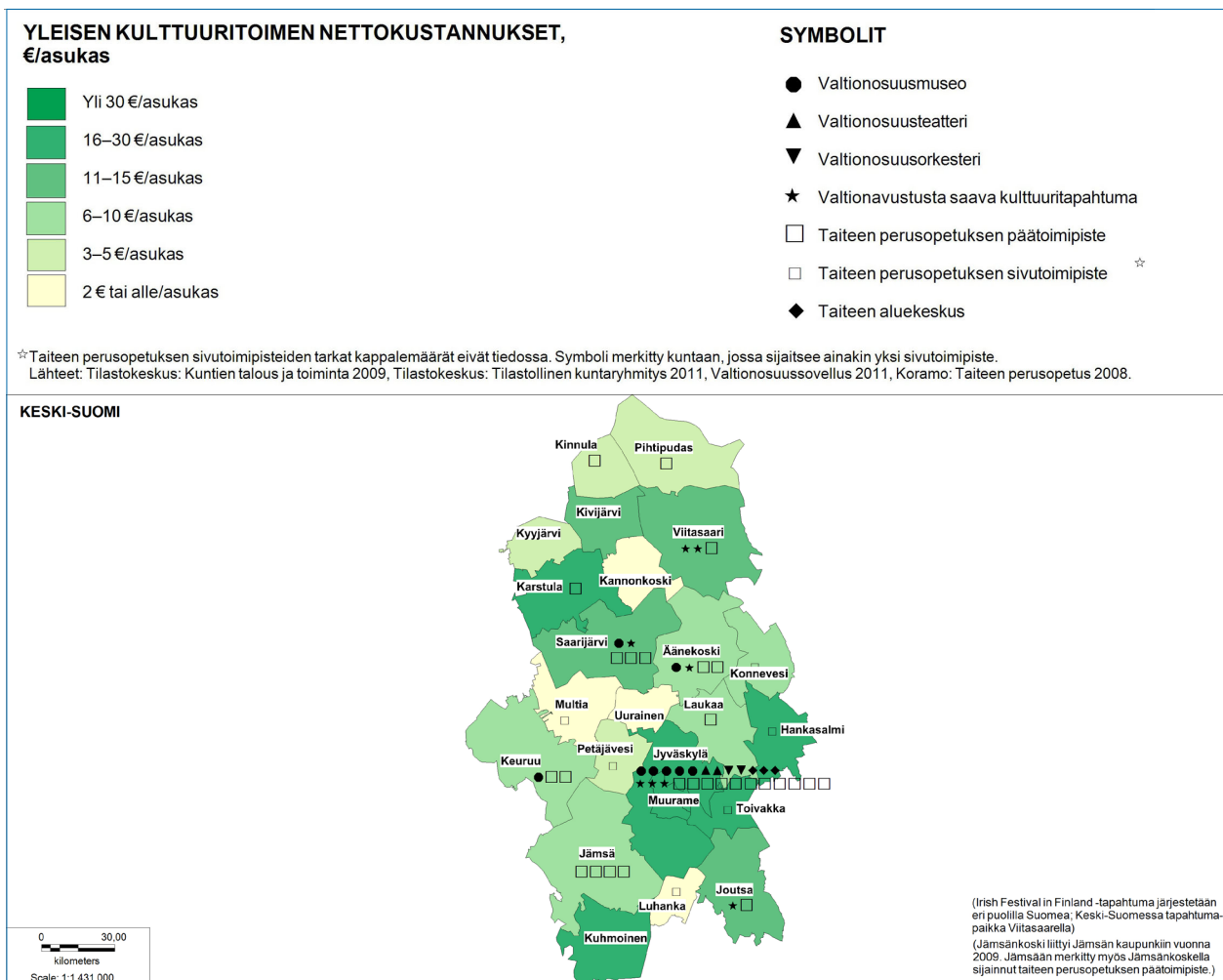
Valtionosuusmuseoiden palvelut ovat valtionosuuslaitoksista kattavimmin maakunnan asukkaiden saatavissa (Kartta 9.4): valtionosuusmuseoita toimii useita sekä maakunnassa että 30 kilometrin säteellä maakunnan lähikunnissa. Alueellista saatavuutta kuvaavat kehät kattavat maakunnan keskiosan. Maakunnan pohjois- ja eteläosissa sijaitsee kuitenkin kuntia, joista valtionosuuslaitosten palvelut eivät ole saatavissa tarkasteltavalla etäisyydellä.

Valtionosuusteattereita ja -orkestereita ei toimi 30 kilometrin säteellä maakunnan lähikunnissa (Kartat 8.5 ja 8.6). Jyväskylään sijoitetut symbolit ovat tarkastelu-etäisyydellä saatavissa lähinnä maakunnan keskiosan kunnista käsin. Kartoissa ei kuitenkaan näy kierto- toimintaa.

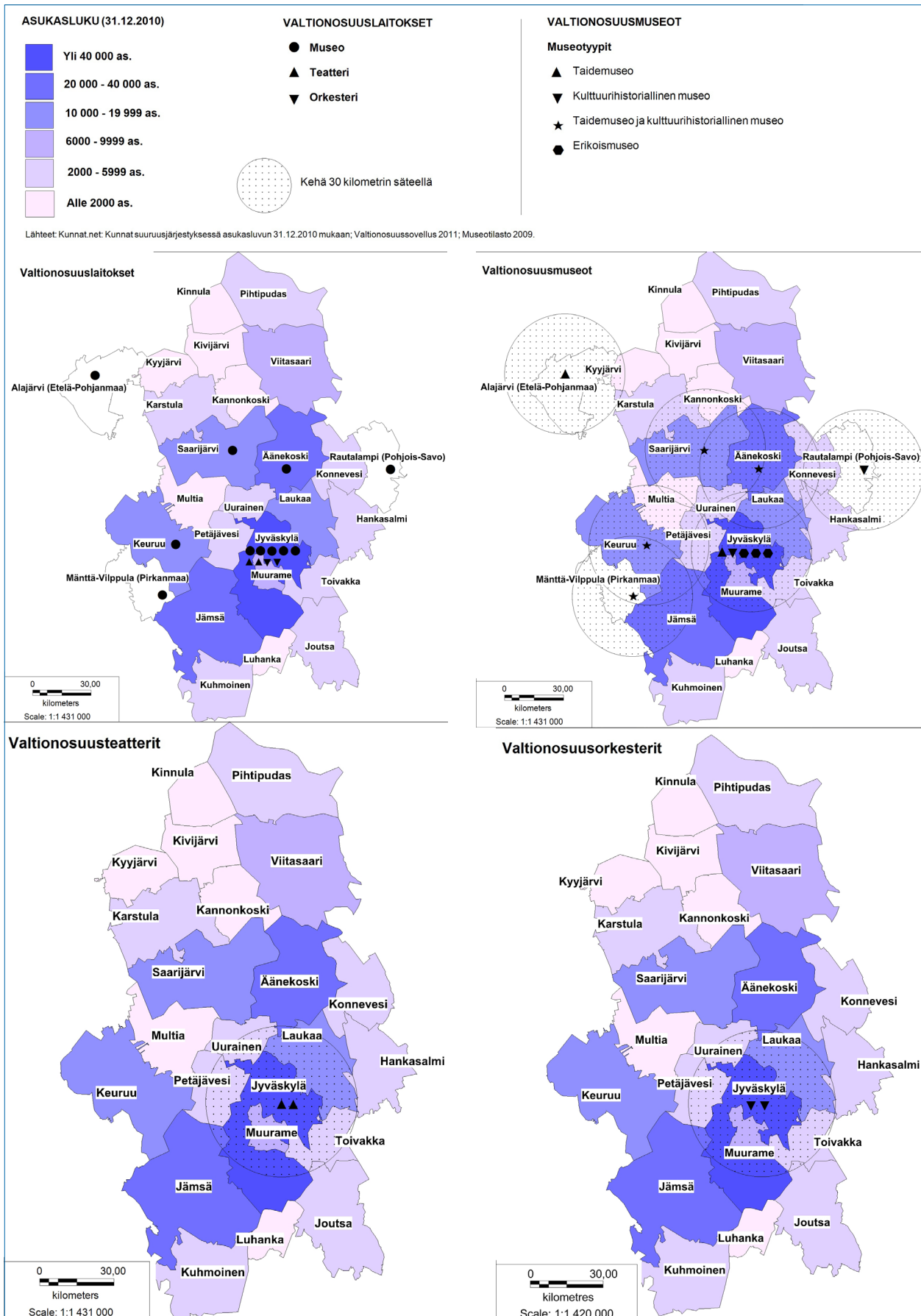
9.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti

Valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia järjestetään Keski-Suomessa viidessä kunnassa, joista asukasluvultaan pienin oli vuonna 2010 Joutsa (5 053) ja suurin Jyväskylä (130 816) (Kartta 9.7). Maakunnan tapahtumien lisäksi lähikunnissa järjestetään useita tapahtumia, jotka ovat osan maakunnan asukkaista saatavissa 30 kilometrin säteellä.

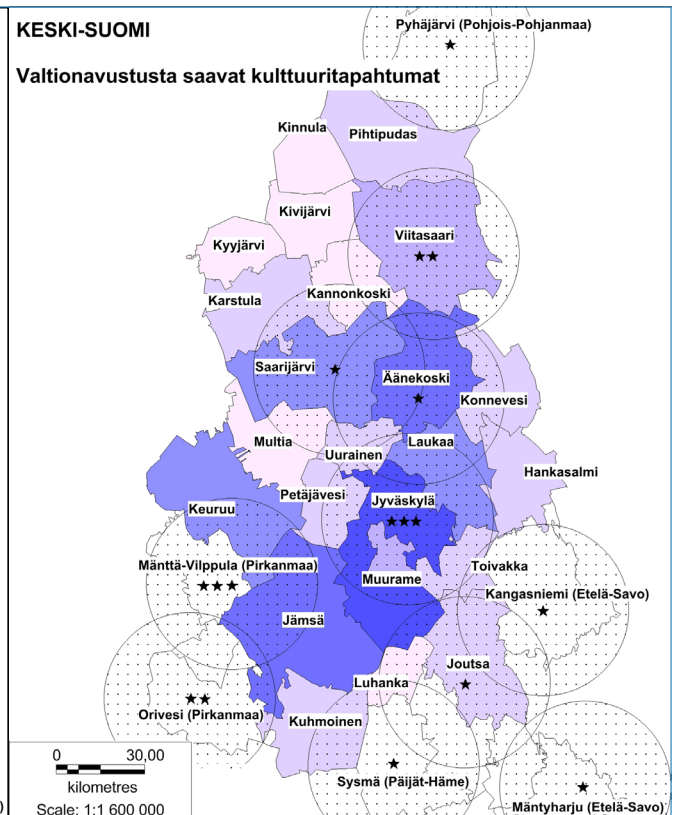
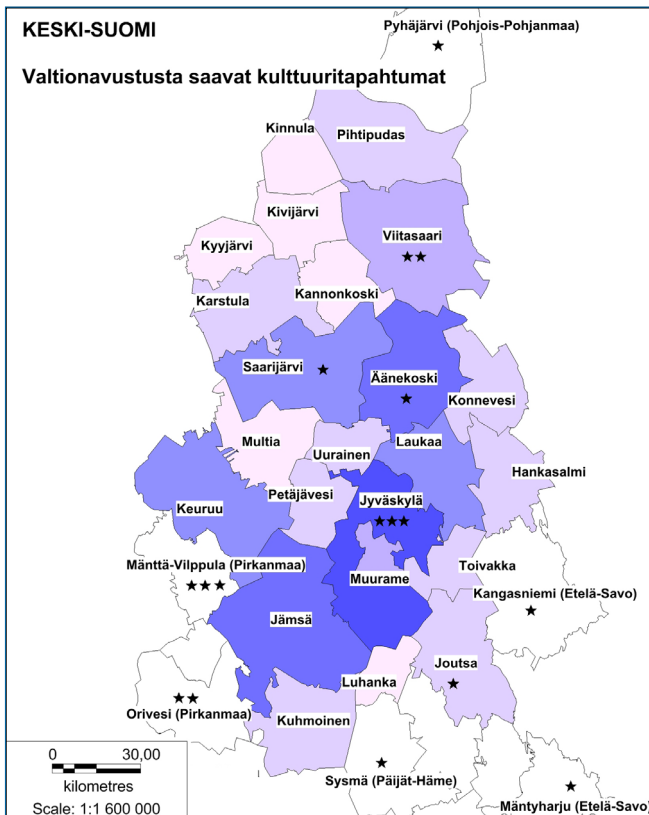
Saatavuutta kuvaavat kehät kattavat lähes koko maakunnan (Kartta 9.8). Kehien ulkopuolelle jää etenkin pohjoisosan asukasluvultaan pieniä kuntia.

Kartta 9.2. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti.

Kartat 9.3–9.6. Asukkaat sekä valtionosuuslaitokset Keski-Suomessa ja lähikunnissa: 9.3) kaikki valtionosuuslaitokset, 9.4) valtionosuusmuseot 30 kilometrin säteellä, 9.5) valtionosuusteatterit 30 kilometrin säteellä sekä 9.6) valtionosuusorkesterit 30 kilometrin säteellä.

Kartat 9.7–9.8. Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat Keski-Suomessa ja lähikunnissa 30 kilometrin säteellä.⁷

9.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti

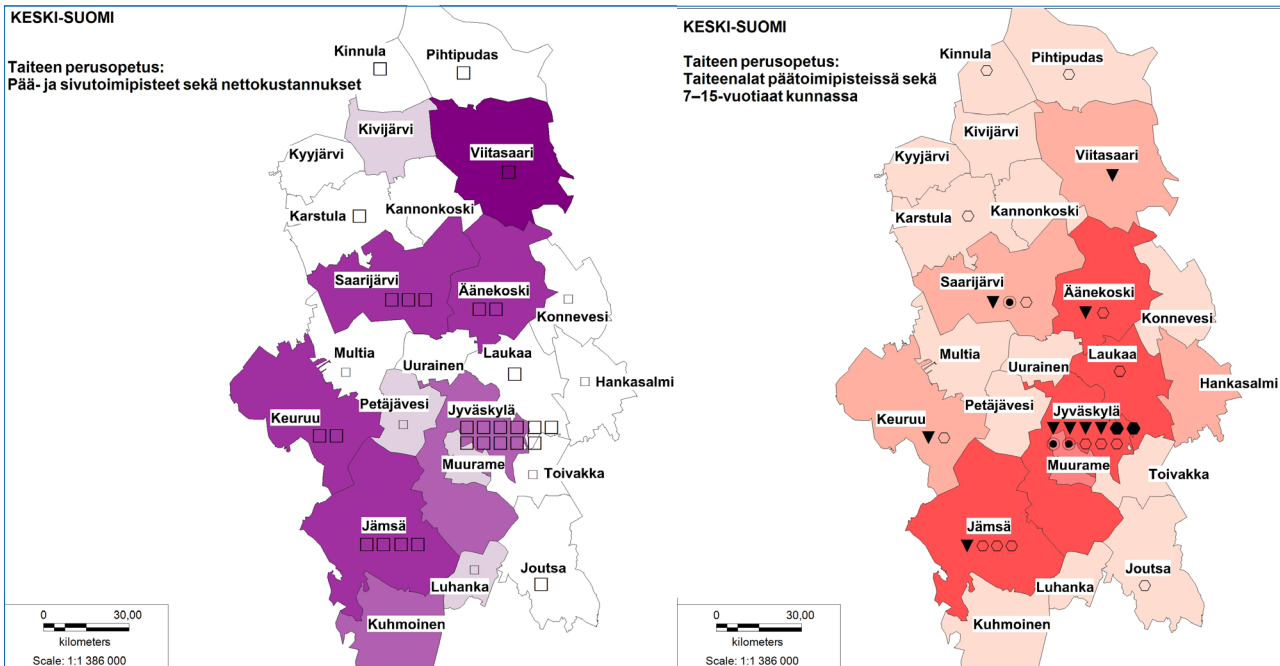
Suurimmassa osassa Keski-Suomen kuntia toimii yksi tai useampi taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipiste (Kartta 9.9). Useita päätoimipisteitä sijaitsee Jyväskylässä, Jämsässä, Saarijärvellä, Keuruulla, Äänekoskella ja Viitasaarella (Kartta 9.10). Laukaalla, jossa asuu maakunnan toiseksi eniten 7–15-vuotiaita, taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä toimii yksi. Tiedossa olevista aloista useimmissa maakunnan kunnassa tarjotaan musiikin perusopetusta.

Taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan korkeimpia pääosin niissä kunnissa, joissa toimi useampi taiteen perusopetuksen päätoimipiste. Kuitenkin korkeimmat taiteen perusopetuksen nettokustannukset olivat Viitasaarella (39 €/asukas), jossa toimi yksi päätoimipiste. Kustannustietoja ei ollut saatavilla yhdeksän kunnan osalta.

9.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset (Kartta 9.11) olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat Kinnulassa (221 €/asukas). Kunnan yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset kuuluivat maakunnan matalimpiin, kun taas kirjaston nettokustannukset olivat maakunnan keskitasoa. Kinnula ylläpitää Suomenselän kansalaisopistoa, jossa kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista on maakunnan toiseksi korkein (77,5 %).

Kaikkiaan kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Keski-Suomessa verraten korkeat: Keski-Suomen kuntien keskiarvo oli 38,1 €/asukas, kun koko maan kuntien keskiarvo oli 29,2 €/asukas.

Kartat 9.9–9.10. Taiteen perusopetus Keski-Suomessa: 9.9) taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä taiteen perusopetuksen nettokustannukset, 9.10) taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat ja 7–15-vuotiaat kunnassa

Kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista oli korkein Pihtiputaan ja Viitasaaren alueella toimivassa Viitaseudun opistossa (81,5 %), jonka päätoimipaikka sijaitsee Pihtiputaalla. Pihtiputaan kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat maakunnan kolmanneksi korkeimmat (90 €/asukas).

9.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät

Keski-Suomessa useampia yleisen kulttuuritoimen päätoimisia työntekijöitä työskentelee asukasluvultaan maakunnan suurimmissa kunnissa: Jyväskylässä toimii seitsemän, Äänekoskella kolme ja Jämsässä kaksi päätoimista työntekijää (Kartta 9.12). Seitsemässä maakunnan kunnista toimii yksi yleisen kulttuuritoimen päätoiminen työntekijä. Näissä kunnissa yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset vaihtelivat maakunnan kolmanneksi matalimmista (Petäjävesi, 4 €/asukas) maakunnan korkeimpiin (Karstula, 21 €/asukas).

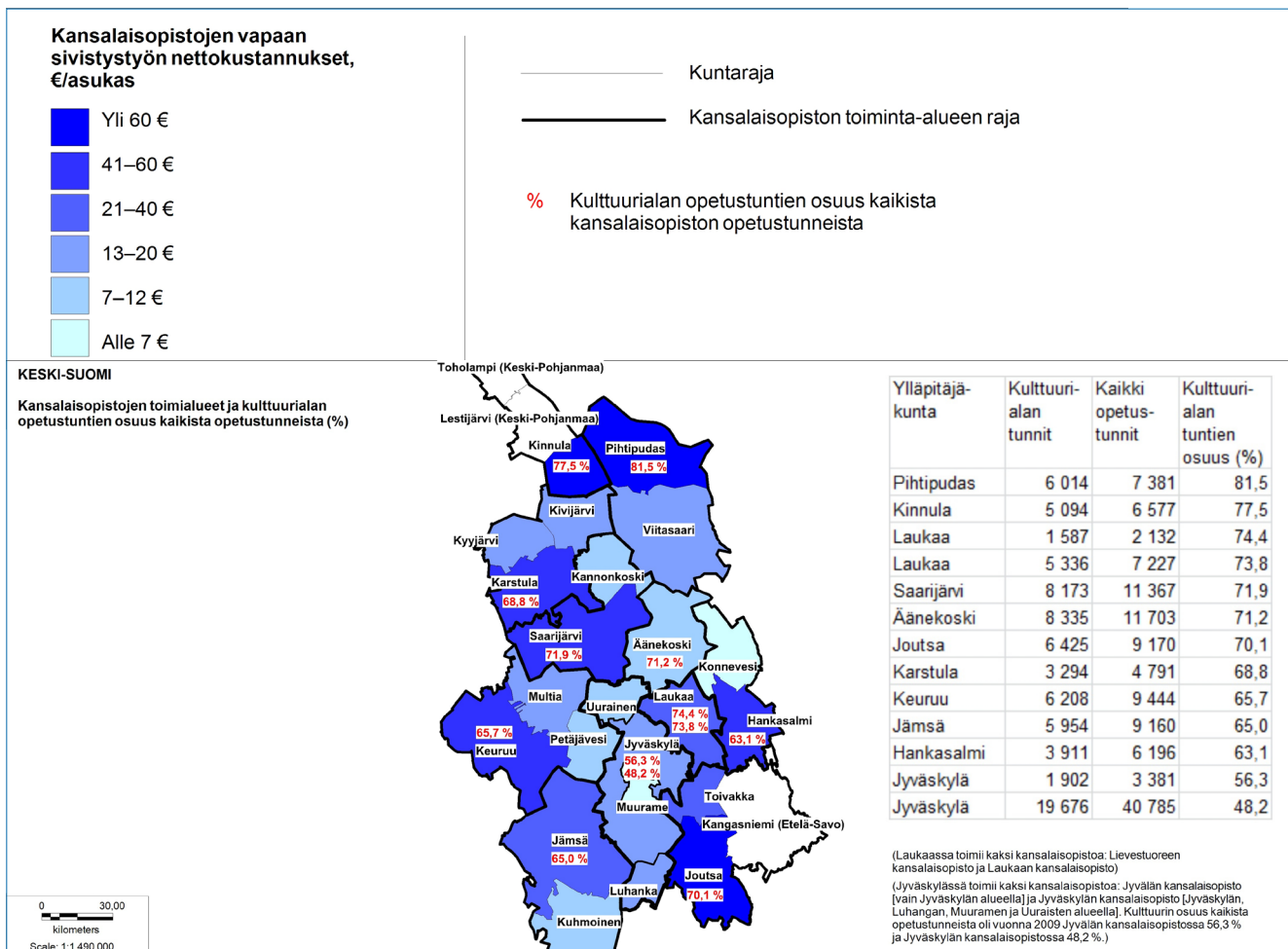
Yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui eniten henkilötyövuosia asukasluvultaan maakunnan suurimmissa kunnissa (Kartta 9.13). Kuitenkin joissakin asukasluvultaan pienemmissä kunnissa (Hankasalmi, Kars-

tula, Petäjävesi) yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui yksi henkilötyövuosi. Yleisen kulttuuritoimen tehtävät toteutetaan ostopalveluna Kyyjärvellä, joka on asukasluvultaan maakunnan kolmanneksi pienin kunta.

9.8 Kulttuurin nettokustannukset

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 9.14) olivat Keski-Suomessa vuonna 2009 korkeimmat maaseutumaisessa Karstulan kunnassa (21 €/asukas). Maakuntakeskus Jyväskylässä (17 €/asukas) nettokustannukset kuuluivat myös maakunnan korkeimpiin. Matalimmat yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat Kannonkosken ja Uuraisten kunnissa (1 €/asukas).

Yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden yhteenlasketut nettokustannukset (Kartta 9.15) olivat korkeimmat maakuntakeskus Jyväskylässä (92 €/asukas), jossa toimii valtaosa maakunnan valtionosuuslaitoksista. Jyväskylässä museoiden, teattereiden ja orkestereiden nettokustannukset olivatkin huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat: kaupungissa kustannukset olivat 75 €/asukas, kun toiseksi korkeimmat kustannukset olivat Saarijärvellä 35 €/asukas.

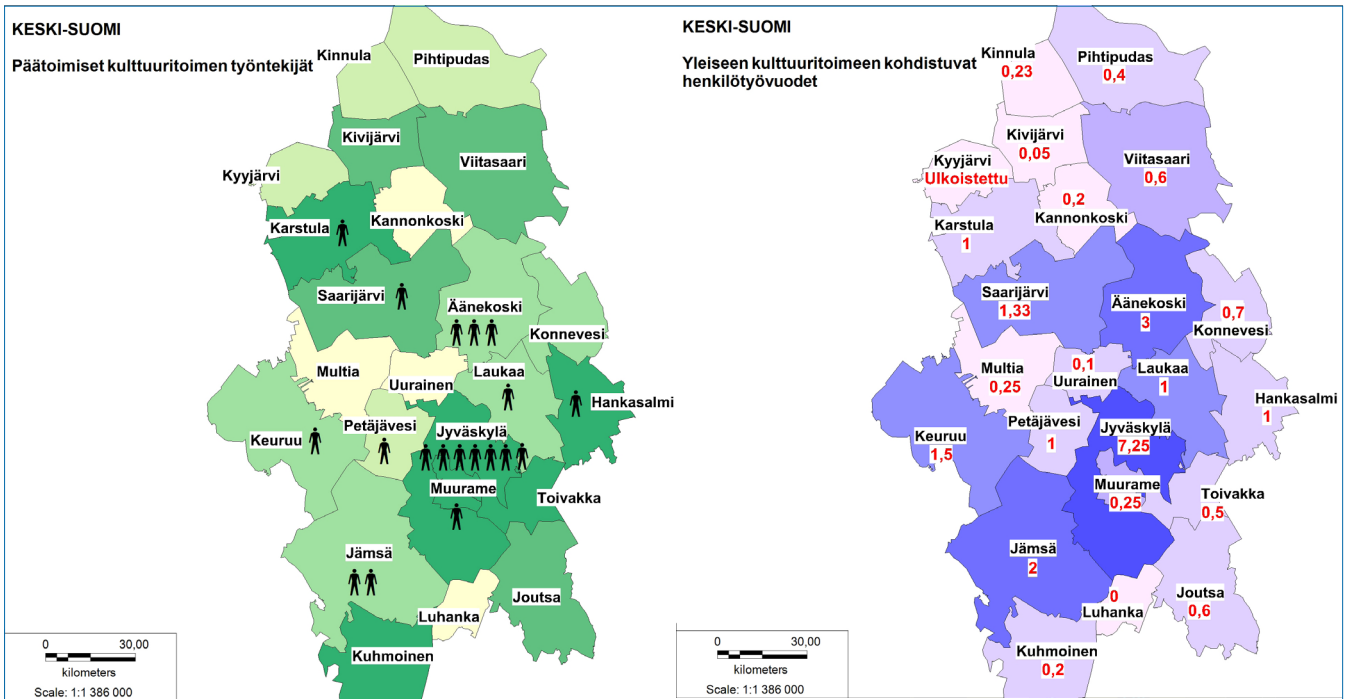
Kartta 9.11. Kansalaisopistot ja kulttuurialan opetustunnit Keski-Suomessa

Kirjaston nettokustannukset (Kartta 9.16) olivat maakunnan korkeimmat Luhangan kunnassa (98 €/asukas), jonka kustannuksista yleisen kulttuuritoimen tai museoiden, teattereiden ja orkestereiden osalta ei ollut ilmoitettu tietoja. Matalimmat kirjaston nettokustannukset olivat Muuramessa (39 €/asukas), jonka yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset kuuluivat maakunnan korkeimpiin.

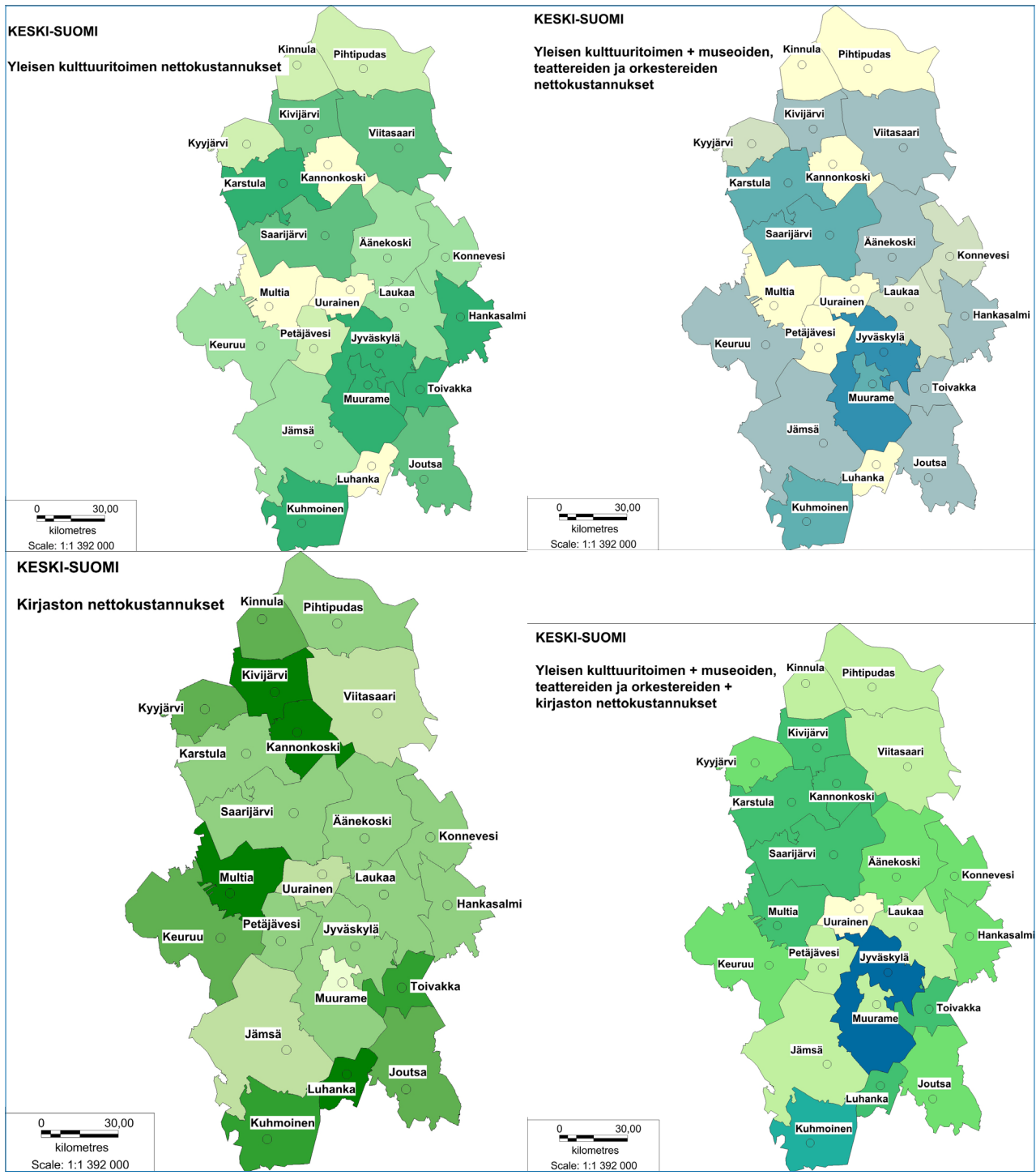
Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 9.17) olivat maakunnan korkeimmat Jyväskylässä (152 €/asukas). Matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Uuraisilla (48 €/asukas), jossa kaikki tarkastelluista kustannuksista kuuluivat maakunnan matalimpiin. Luhangan ja Multian tietoja ei ollut saatavilla, joten kuntien yhteenlasketut kustannukset saattavat todellisuudessa olla kartalla esitettyä korkeammat.

Edellä tarkastellut taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 9.9) olivat maakunnan korkeimpia Viitasaarella (39 €/asukas) ja Äänekoskella (31 €/asukas), joista kummassakin yhteenlasketut kustannukset (Kartta 9.17) olivat maakunnan keskiarvoa (79,7 €/asukas) matalammat. Äänekoskella yhteenlasketut kustannukset olivat Pihtiputaan ohella maakunnan kolmanneksi matalimmat (61 €/asukas).

Taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan matalimmat Kinnulassa (0 €/asukas) sekä Toivakassa ja Joutsassa (2 €/asukas). Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset (Kartta 9.11) taas olivat maakunnan korkeimmat juuri Kinnulassa (221 €/asukas) ja Joutsassa (108 €/asukas). Toivakassa kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset olivat maakunnan kahdeksanneksi korkeimmat (37 €/asukas).

Kartat 9.12–9.13. Yleisen kulttuuritoimen työntekijät Keski-Suomessa: 9.12) päätoimiset työntekijät ja yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset, 9.13) yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvat henkilötyövuodet (kaikki kulttuuritoimen työntekijät yhteensä)

Kartat 9.14–9.17. Asukaskohtaiset nettokustannukset Keski-Suomessa: 9.14) yleinen kulttuuritoimi, 9.15) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit, 9.16) kirjasto, 9.17) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto

Taulukko 9.2.

Kunta	Nettokustannukset, €/asukas						Asukkaat 31.12.2010	7-15- vuotiaat	Päätoimiset yl. kulttuuri- toimen työntekijät	Yl. kulttuuri- toimeen kohdistuvat henkilö- työvuodet yhteensä
	Yl. kulttuuri- toimi	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit	Kir- jasto	Yl. kult- tuuri- toimi + museot, teatterit ja orkes- terit + kirjasto	Taiteen perus- opetus	Kan- salais- opis- tojen vapaa sivistys- työ				
Hankasalmi	20	20	60	80	Ei tietoa	60	5 542	529	1	1
Joutsa	13	13	67	80	2	108	5 053	391	-	0,6
Jyväskylä	17	92	60	152	10	19	130 816	11928	7	7,25
Jämsä	7	13	50	63	23	25	22 691	2287	2	2
Kannonkoski	1	4	83	87	Ei tietoa	8	1 577	151	-	0,2
Karstula	21	25	57	82	Ei tietoa	48	4 507	429	1	1
Keuruu	10	14	61	75	22	55	10 666	974	1	1,5
Kinnula	3	3	62	65	0	221	1 821	195	-	0,23
Kivijärvi	14	14	82	96	4	16	1 364	139	-	0,05
Konnevesi	8	8	60	68	Ei tietoa	6	2 963	265	-	0,7
Kuhmoinen	19	33	80	113	8	10	2 554	185	-	0,2
Kyyjärvi	3	6	70	76	Ei tietoa	16	1 508	156	-	Ulkoistettu
Laukaa	6	6	51	57	Ei tietoa	23	18 142	2311	1	1
Luhanka	Ei tietoa	Ei tietoa	98	98	4	18	831	66	-	0
Multia	Ei tietoa	Ei tietoa	83	83	Ei tietoa	15	1 890	181	-	0,25
Muurame	20	25	39	64	4	6	9 256	1305	1	0,25
Petäjävesi	4	4	58	62	4	10	4 022	452	1	1
Pihtipudas	4	4	57	61	Ei tietoa	90	4 563	498	-	0,4
Saarijärvi	11	46	54	100	27	49	10 580	993	1	1,33
Toivakka	16	16	77	93	2	37	2 418	238	-	0,5
Uurainen	1	3	45	48	Ei tietoa	9	3 455	442	-	0,1
Viitasaari	11	11	50	61	39	17	7 174	671	-	0,6
Äänekoski	10	16	52	68	31	10	20 244	2192	3	3